

PLF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

Medverkan och medinflytande – ännu en gång.

Det klagas över att ideella organisationer i landet tappar medlemmar, som aktivt medverkar i föreningsarbetet. Detta gäller inte PLF, och vi får inte heller komma i den situationen.

Vi har arbetat upp en hel del kontakter med många medlemmar genom våra enkäter, men vi saknar fortfarande medverkan genom förslag, som kan göra oss bättre. Inför förra årsmötet (PLF-Nytt nr 51) uppmanades läsarna att medverka genom att komma med sina förslag till årsmötet. Vår stadga föreskriver forskning i person- och lokalhistoria samt publicering av forskningsresultaten. Visar vårt arbete rätt avvägning mellan dessa tre uppgifter? Vad anser Du om innehållet i PLF-Nytt? Det behöver inte vara formella motioner. Det räcker med ett brev, ett e-postmeddelande eller fax.

Tycker Du att styrelsen är alltför lokalt rekryterad och vill göra en insats, ställ upp själv eller nominera någon Du tror kan föra arbetet framåt. Ge Dina förslag till någon av valberedningens medlemmar, Magnus Ekstrand (sammankallande) eller Lars-Olof Löfqvist, båda under PLF:s adress. Märk kuvertet ”Personligt”.

Nästa föreningsmöte är den 11 november, då vi får möta vår nye förbundsordförande, Ted Rosvall. Sedan går det snart till årsmötet den 17 februari 2001.

Gunnar Källenius

UR INNEHÅLLET

Kallelse till föreningsmöte.....	2
Vem var Margaretha de la Hier?.....	3
Hertig Karls brev.....	3
Johan III:s brev.....	4–5
Emmekalvsroten.....	6
Riksstämman i Linköping.....	7
Biskopsvisitationer.....	8
Släktforskarnas Hus i Leksand.....	9
Läsövning.....	9
Nya medlemmar.....	10
Uppdaterat i databasen.....	10
Notiser.....	11
Efterlysningar m.m.....	12

Vasasönernas brev

I det här numret får läsarna stifta bekantskap med två av Gustav Vasas söner och deras brevskrivning. Karl IX var den som liknade sin fader mest, men Johan III hade i ännu högre grad fått ärva faderns stilistiska förmåga. Gustav Bech har tagit fram några exempel.

Julklapptips

Mörkret tätnar, hösten är här, snart börjar julklappsbekymren. En god bok är alltid lika välkommen. Vi rekommenderar Gunnar Källenius bok om folket i Döderhult på 1600-talet. Den kommer att bidra till en god jul för den historieintresserade.

Redaktionen

Kallelse

Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum
håller föreningsmöte
lördagen den 18 november kl. 10.00
i Logelokalerna, Stora Torget 5, 2 tr., Oskarshamn

Mötesförhandlingar

Vår nye förbundsordförande Ted Rosvall
presenterar sig själv och Sveriges Släktforskarförbund
och berättar om *Emigranten som försvann*

Kaffeservering, lotteri

Det blir även möjlighet till sökning i databasen

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 1999/2000

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Gunnar Källenius	ordförande	0491 - 620 63	gunnar.kallenius@post.netlink.se
Barbro Sander	v. ordförande	0491 - 750 30	049175030@telia.com
Kurt Stenfelt	sekreterare	0491 - 120 56	
John-Olof Dillström	kassör	0491 - 919 22	
Sam Blixt	dataansvarig	0491 - 151 28	samblixt@algonet.se
Britt Maria Ekstrand	ansvarig för brevfrågor	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Drehmer	v. sekreterare	0491 - 157 41	birgitta.049115741@telia.com
Anders Rotviker	materielfrågor	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
Roger Axelsson	suppleant	08 - 32 58 20	rax@hem.utfors.se
Anders Thunberg	redaktör för PLF-nytt	0491 - 766 411	anders.0491766411@telia.com
Curt Holm	redaktör för PLF-nytt	0491-138 04	
Maj Holm	redaktör för PLF-nytt	0491-138 04	

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.
Utkommer fyra gånger per år. Upplaga omkring 1100 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN.

PLF har numera också en hemsida. Du kan enklast nå den genom adressen **come.to/plf**.

Bidrag kan också sändas till e-postadress: **plf.oskarshamn@post.netlink.se**

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 56 utkommer i början av februari 2001.

I redaktionen: Anders Thunberg (se ovan). Curt Holm och Maj Holm (se ovan).

Vem var Margaretha de la Hier?

Namnet kan det knappast vara någon tvekan om. Det finns nämnt i flera kungliga brev och andra handlingar. Men vem var hon? Hon kom till Döderhult socken i Kalmar län 1643 med sin make, löjtnanter Per Olofsson Green, från Börsta i Nätra socken i Ångermanland. Den gården hade "trotjänaren och löjtnanten vid Västerbottens regemente (fått) för sin livssvaghet och värk samt undfångna skador av fienden, till svåra krigstjänster oduglig, förlovad från krigstjänsten i Tyskland", genom ett öppet brev av Drottning Christina.. Han tycks emellertid lämnat gården och begett sig till Stockholm.

I ett annat öppet brev av Drottningen från den 2. oktober 1643 får han på sitt "underdåniga ödmjuka anhållande" en gård i Döderhult, St. Saltvik, "som Jöns åbor, att njuta, bruka och behålla till dess han sin hälsa och svaghet igen kan bekomma och med någon verklig tjänst åter försedd bliva".

Löjtnanten dog emellertid snart, men hans maka levde kvar på gården och måtte ha haft ett gott beskydd. Drottning Christina beslutade 1647 att hon skulle få behålla gården i St. Saltvik med två utjordar så länge hon levde och var änka. I motiveringen nämns, förutom hennes höga ålder, att hon mist två män, som båda gjort lång och trogen tjänst för Sverige.

Detta är ett levnadsöde, som sätter fantasin i rörelse. Var kom hon ifrån och var träffade hon sin svenske löjtnant, som bl.a. tjänstgjorde i Tyskland under 30-åriga kriget?

Hon tycks ha anpassat sig väl i socknen, deltar flitigt i församlingslivet och hävdar väl sina rättigheter i tvister med sina grannar, såväl frälse som ofrälse. Hon har tydligen ekonomiskt sinne. 1645 kan hon köpa ½ skattehemman i St. Saltvik.

Det finns i sockenhandlingarna ingen anspelning på hennes utländska ursprung, vilket annars inte var ovanligt. Hon kallades mest "Leutnantskan".

Efterforskningar på nätet har inte lett till några resultat, men professionellt släktforskararbete, vilket jag inte haft tid till, skulle förmodligen ge resultat.

Från släktforskarhåll i Ångermanland förmodas, att Green kan ha haft anknytning till Döderhult socken. Av en bisats i ett domstolsprotokoll antyds frändskap mellan Margaretha de la Hier och en löjtnant Anders Margelli, som fått en gård i Hycklinge, Döderhult socken.

Skulle det vara någon läsare som vill ge sig i kast med problemet står jag gärna till tjänst.

Adressen finns i detta nummer av PLF - Nytt.

Gunnar Källenius

Hertig Karls brev till sin fogde 1599

Den 2 maj 1599, när detta brev skrevs till fogden Joen Skogh, hade maktkampen mellan Sigismund och hertig Karl ännu inte avslutats, men hertigen hade fått övertaget. Den 24 juli detta år skulle Sigismund avsättas som konung i Sverige. Hertig Karl blev därefter först riksförståndare (1599) och sedan konung (1604).

Furstelige Nåde hertig Carls brev (om den tredje gierden till Calmar stadh)

Carl med Guds nåde, Sveriges Rikes Regerende Arvfurste

Vår gunst tillförende. Efter det Joen Skogh att vi nu igenom Guds Nådelige tillhjälps och Bistånd hava inbekommit denna Befästning, Calmarne. Och där uppå är män både av Adelen och krigsfolket förordnat, som vi förse oss att undersåterna skulle vara belåtna med. Och befestningar uti all till-

fallande lägenhet försvarat. Allena vill behövas nu i förstone något proviant, därav folket kan bliva uppehållet till dess vi ifrån andra orter kunna låta mera hit förordna. Därföre är vår vilja och befallning att du fogeligen handlar med allmogen uti din befallning, att de ville, såväl frälse såsom Skatte och Crono bönder, komma oss till undsättning, efter denna innelagda och medföljand ordning, vilka persedlar du genom dag och natt, med all flit utkräve, uppbäre och hit till Slottet leverera skall...förse oss att här sig härutinnan icke förr...varde. Alldenstund sådantOch länder dem själve till välfärd där eljest var befästning åter igenom förråds(brists) skull bleve Cronan avhänt. Då ville det var dem och Riksens ständer till fast mera tunga. Eftersom de nogsamt hava förnummit vad det allerede haver kostat. Detta så du bestelle skall.

Av Calmarne Slott den 2 maj år 1599

Carolus

Johan III var generös mot folket i Döderhult

Johan III räknas inte till våra stora konungar. Han har fått rykte om sig att ha haft alltför starka katolska sympatier, och brodern Eriks hastiga död, troligen av arsenik, i fängelset har skapat fula misstankar. Dessutom var han alltför slösaktig med statens medel. Han var sin faders motsats i allt utom i utseende och benägenhet och förmåga att skriva uttrycksfulla brev till undersåtarna. Gustav Bech har tagit fram breven ur Smålands Handlingar och här följer några, som berörde folket i Döderhult.

Vi Johan den tredje med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes konung gøre veterligt att vi av gunst och nåde haver unt och efterlåtitt, som vi och nu med detta vårt öppna brev unne och efterlåte denne vår trojänare Johan Persson dessa efterskrivna gods och gårdar, nämligen Diurhult en gård och Nynäs en gård liggande uti Durhults socken i Stranda härad så att han förbemälte två gårdar uti sin livstid med alla årliga utskylder njuta, bruka och behålla må. Vi haver ock gunstligen efterlåtitt honom oss till behaglig tid, två gårdar benämnda Hycklinge liggandes i i förbemälte Durhult socken, med alla årliga utskylder och rättigheter, som därav utgöras bör och plägas. Dock vilje vi hava ock förbehållet att var vi förnimma att förbemälte gårdar enten för fiskeri eller eljest någon annan lägenhet icke kunna umbäras, att låta dem igenkalla och honom med andre gods vederlägga, det vårt. befattningsmän och andra, må sig veta efterrätta icke görandes förbemälte Johan Persson häremot något hinder.

Givet på vårt slott Westerås d. 5 mars 1573

IRS

Kopia av Kungl Majts; brev på 4 gårdar förlänade till Johan Persson

Till Simon Larsson. fogde

Vi Johan den tredje med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes konung

Vår gunst tillförene: Vet Simon Larsson att vi gunstligen haver unt och eftergivit denne vår trogne undersåte Bengt Arentsson till Granhammar den gård i Sörvik igen, som räntar smör...lispund och ligger i Döderhults socken i Stranda härad, vilken gård vår käre herr fader, höglöblig och salig i åmin-

nelse, för några år sedan ifrån föremälte Bengt Arentsson på vederlag låt vederkänna och dock ” nu detta vederlag bekommit haver, det dem vet sig efterrätta.

Stockholm den 13 jan. 1574

Johan den tredje, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes konung

Vår gunst tillförene, vet Simon Larsson att gunstligen hava unnat och efterlåtitt denna vår trogne undersåte Bengt Arentsson till Granhammar, den gård i Sörvik igen som räntar smör 4 lispund och ligger i Döderhults socken i Stranda härad, vilken gård vår käre herr fader, höglöblig och salig i åminnelse för några år sedan ifrån förbemälte Bengt Arentsson på vederlag låt vederkännas och dock inte vederlag bekommit haver, det du vet dig efterrätta.

Stockholm den 13 juni 1574

Vi Johan den tredje, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes Konung gøre veterligt att vi av gunst och nåde hava unt och förlänt som vi ock nu med detta vårt öppna brev unne och förläne vår trojänare Johan Persson desse efterskrivne, våra och Kronans gårdar, som är Döderhult, en gård, räntar smör halvelfte lispund, Stora Hycklinge, en gård, räntar 4 lispund och L:a Hycklinge, en gård, räntar smör tre lispund, liggandes uti Döderhults socken, Stranda härad uti Småland, så att förbemälte Johan Persson förbemälte gårdar uti sin livstid för alla årliga utskylder och rättigheter som där av plägar och bör utgå, aldeles obehindrat njuta, bruka och behålla må. Det våra Kammar... Camrer, befallningsmän och alla andra som för vår skull vilja

.... Skola göra och låta, må veta sig efterrätta icke görandes honom Johan Persson häremot något hinder.

Givet på vår gård Uppsala d. 3 okt. 1577 uti vår regementstid på det tionde.

I R S

Johan den tredje med Guds nåde Sveriges Götes och Wendes Konung, storfurste till Finland, Carelen och Wetski Petjin och Ingermanland i Ryssland och över de Ester i Livland hertig.

Göre veterligt av ynnest och nåde så ock för vår trotjänare, Jon Gissleson, lånliga tjänsts skull han oss och Sveriges Rike bevist haver, unnat och efterlåts så som ock nu uti hans livstid unne och nådeligen efter ... honom sig till hjälp och uppehälle, den lön som han av oss härtill haft haver, nämligen förtiofem daler. Spannmål – fyra pund, desslikes dessa efterskrivna gårdar som är Döderhult, en gård, vårt arvegods. Likaså en skattegård i samma by och Ålhult – en gård, att ha dem på så lång tid som för bemält står fri för alla utlagor, vissa och ovissa, njuta och behålla må och skall der våre Cammarråd, Camrerer, befallningsmän, fogdar och alla andra som oss med hörsamhet och lydriad förpliktade äro hava sig att efterrätta, icke gör förbemälde Jon Gissleson häremot förfång eller men.

Givet och skrivet på vårt slott Calmarne d. 14 febr. 1588 uti vårt regements tid uppå de tjugond.

I R S

Johan den tredje, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes Konung, storfurste till Finland, Carelen, Wetski Pethin och Ingermanland i Ryssland, och över de Ester i Livland hertig.

Må Du veta Lasse Persson att denne vår undersåte, herr Sigfrid petri hustru Marieth Persdotter i Döderhult, haver underdånigen låtit giva oss tillkänna, att hon haver mist sin förre man, Lasse Persson benämnd på krigsresan mot vår och riksens fiende ryssen, efter vilket hon haver mycket betalat och ännu betala måste. Och för den skull ödmjukeligen begärt någon frihet på de utlagor som bör utgöras av förbemälte Döderhults prästebol, så haver vi nådeligen hört hennes begäran och efterlåtes för hennes man och henne ett års frihet för gärder som påläggas kunna. Du skall

för den skull däremot icke göra dem något men eller förfång utan låta dem njuta denna Vår nådige Tillgift, och därsom de allaredan hade utgjort gerden för detta år, så må du låta dem bekomma så mycket av den uppbörd som därpå belöper eller ock framdeles låta dem bliva förskonade med ett annat års gerd.

Där du veta dig efterrätta.

Skrivet på vårt slott Borgholm
den 30 april anno 88

Johan den tredje, Liflands hertig

Vår nåde tillförendes. Efter det att vårt krigsfolk måste endeligen. Förhålla sig denna vinter över uti marken emot vår fiende ryssen, så ville vi gärna att de måtte med alla nödtorfter blive och vare försörjda, att de genom köld och frost, som nu tillstundar icke måtte bliva fördärvade. Och bland mat, kläder och penningar som vi nu allaredan hava låtit sända till dem, kunna vi ock väl besinna att dem göres skor och strumpor behov. Därför befaller vi dig om igen allvarligen att fogeligen handla med våra undersåtar, menige man uti din befallning att de välvilligen, varje sex Skatte, Crono ...bönder eller tolv frälsebönder utgöra ...tvesulade plösaskor och ett par Stövlar...eller ock de som därtill icke....göre ett par goda vadmalstrumpor.....skall ock var skomakare.....icke, plägar arbeta uti din befallning....tresulade plösaskor, och var sko.....tu par vademals strumpor, vilket du med det första skall opp...och skyndsamligen alla snart före Julehelgen låta komma vår kostgårdsföreståndare uti Stockholm, Mats Månsson, tillhanda. Såframt du vill märke och behålle vår nåde, det rätte dig fullkomligen efter.

Skrivet på vårt Slott, Uppsala, d. 24 nov. anno 1590. Till vår trotjänare och fogde uti Stranda och Ambörds härader, Erik Andersson.

Detta brev bekom jag uti Gladhammar, Sankte Staffans dag.

(Samma dag fick Erik Andersson ett brev från Johan III dat 17 nov. 1590.)

Johan III skrev brev inte bara till sina undersåtar. Berömda är hans "skällebrev" till den ryske tsaren Ivan den förskräcklige. Här visar han, att han i hög grad hade ärvt sin faders förmågan att uttrycka sig mustigt och inte minst nedsättande om en person, som han tyckte intensivt illa om.

Emmekalvsroten

Ulla Gustafsson avslutar här sin redogörelse för Emmekalvsroten genom att ge några exempel på vad man kan finna i Stranda härads domböcker.

Ur 1600-talets domböcker

30 september 1614: Byrge i Lämmedal med sina edsmän 3 m och 3 kv. (!) bl.a. Nils i Emmekalv, hustru Kersti i Emmekalv. Det blev ingen edgång eftersom Sven med ”gråtande tårar” erkände att han spritt ryktet av ”avund”.

År 1615: Följande vittnar till Hemming i Kyrkebys försvar i ett tvistemål: Nils i Emmekalv o. Olof ibidem.

11 mars 1631: Om Thorforsen. Forsen byggs om av ålder. Kvillena ska vara öppna för laxens uppstigande. Både i Johan Skyttes vatten och i kungsådran har utsatts stora mjårdar. Länsman i Högsby skall se till att ingen hädanefter bygger över kungsådran.

1646 års ting i Mönsterås Stranda härad: Målet med änkan Ingrid i Em och Bodil i Emmekalv.

1652: Lars i Emmekalvs skattejord.

1667: Falkenbergers rättare Olof Clemmentsson i Emmekalv anklagar pigan Anna Håkansdotter i Em FR, för att ha blivit besoven av Lars Persson, gift och soldat, under äktenskapslöfte och nu är havande. Hon får böta 40 daler och om hon inte (!) skall hon hudstrykas för tingsdörren. Om man finner soldaten skall han dömas efter straffordningen.

1673: Målet med Olof Clemmetsson och Håkan Pick som anklagar Olof för stöld av bräder i Nötösund.

Valborgsmässotinget 1675: Änkan i Emmekalv är rest ur häradet.

1686 i Hartorp: Jacob Löffman, i nämnden Erik på Runnö, Gissle i Flathult, Hemming i Norrby Mål 5. Efterlysning av två soldater från överste Soops regemente som stulit en hel del, bl.a. från Olof Clemmetsson en svart häst, och från Lars, ibid, div. föremål.

Resoluiou: den ene har rymt och målet remitteras till Kalmar, den andre döms till böter men har inga pengar utan gör gatlopp genast utanför tingshusdörren.

Redogörelsen för mål nr 15 vid 1646 års ting i Stranda härad

Änkan Ingrid i Em anklagar Botill Bergesdotter för slag med blånader och blodvite och sedan hårdragit henne. Ingrid slog igen mot Botill vilket de bekände. ”-- ty sakfälls Botill efter edsörebalken 13 kap. att böta 27 daler och Ingrid 6 daler.”

Hur mycket var deras böter värda? Och kunde de betala? I en legostadga för häradet (troligen 1682) kan man läsa, att en piga, som är ”mindre för sig själv” städjas för 16 öre koppar och njuter 12 daler koppar till årlig lön och nödtorftiga skor och strumpor. En flitig piga kunde städjas med 8 öre silvermynt och får 16 daler i koppar plus skor och strumpor.

Förmodligen kunde varken Botill eller Ingrid komma ut med sina bötespengar. Böter förvandlades vanligen i sådana fall till ris vid tingshusdörren, där en skampåle (”kåken”) var placerad. Kvinnor fick ”slita rijset”, och några regler för hur många slag som motsvarade bötessumman fanns inte. Det var piskarens godtycke som avgjorde när det var nog.

PS Ett svårtolkat tillägg till detta mål: (” och medan kåna riken edsöre bæg--- för ty att hon nu ej biltog vara”). Biltog = fredlös.

1673. Målet med Olof Clemmetsson och Håkan Pick

Olof Clementsson hade blivit beryktad av en man som bott inhyse i Emmekalv. Denne kallades Håkan Pick. Han hade gjort gällande att Olof skulle stulit bräder i Nötösund från Jon i Alseda.

Nämnden vid tinget hade uttalat sig om denne Håkan och hans hustru som varande ”ett elakt pack som förr mycket ont varit beskylda: Ex.1. Hyst och härbergerat en tjuv och skälm, som först belägrade hans dotter och sedan avrättades, vilket lär ha skett i Lenhovda, Uppvidinge härad. Ex.2. Hans dotter håller ett elakt hushåll, så att Håkan och hon sutto i 15 veckors tid på Kalmar slott (fängelse). Däremot gav de Olof Clemmentsson ett gott lovord vilken vad de vet, ställt sig som en ärlig karl.

F.ö. kan Håkan bevisa Olofs stöld?

Olof ansåg orsaken till beskyllningen vara, att han kört ut Håkan ur Emmekalv, då han inte ville härbergera en sådan sälle”. Målet skall fortsätta vid nästa ting med vittnesförhör.

Riksstämman i Linköping år 2000

Riksstämman i Linköping år 2000 bjöd på vackert väder och många besökande under båda dagarna. Några av oss deltog i de utflykter med buss som anordnades under fredagen. Vi besökte bl a Vreta Kloster, Birgittas udde och Bjälbo kyrka. Man kan inte tro att det finns så mycket kyrkor på Östgötaslätten, men det gör det. Vi hade utmärkta guider i Nils Erik Johansson och Arne Fagerstedt.

På lördagen hölls riksstämman under ledning av Ingegerd Troedsson. Svenska Släktforskarförbundet fick en ny ordförande. Ted Rosvall blev efter slutna omröstning vald med siffrorna 67-62. Motkandidaten Jon Pallin från Borlänge kommer säkert igen. Barbro Sander från PLF anträdde talarstolen och presenterade Sam Blixt som PLF:s kandidat till styrelseledamot. Efter votering företogs omröstning med handuppräknings för de styrelseledamöter som skulle ny- eller omväljas. Rösterna utföll som följer:

Ragnar Fornö över 100 röster
Sigurd Nygren 99 röster
Kerstin Olofsson 82 röster
Annika Otfors 95-103 röster
Carl Olof Sahlin 49-58 röster
Sam Blixt 77-82 röster.

För information om övriga frågor, motioner och beslut under stämme-förhandlingarna rekommenderar jag Släktforskarförbundets hemsida.

Vi inom PLF hälsar nye ordföranden Ted Rosvall välkommen och naturligtvis även Sam Blixt. Båda kommer säkert att utföra ett gott arbete för oss ”vanliga släktforskare”.

DIS och ÖGF hade all heder av arrangemangen under släktforskar dagarna. Allt fungerade utmärkt.

Demonstrationen av PLF:s databasen hade en stor anslutning av frågvisa släktforskare under de båda dagarna. Medarbetare från PLF var Sam Blixt, Anders och Anne-Charlotte Thunberg, Anders Rotviker, Birgitta Drehmer, Barbro Sander, Britt Maria Ekstrand, Kurt och Birgit Stenfelt samt Torsten och Gerd Karlsson, som sålde boken ”Den lilla socknen i Det Stora Sverige” av Gunnar Källenius.

Tyvärr räckte inte tiden till för att se vad alla utställare hade att erbjuda.

Vi ses i Borlänge.

Britt Maria Ekstrand

PLF:s representanter jobbade hårt på Riksstämman i Linköping

Ur QUITENSEREGISTER, Smålands Handlingar.

Högborne Furste och deras hertig Carls troppliktige tjänare och skeppskapten.

Bekännes vi oss, Joen Persson och Anund Hansson, att vi hava anammat utav Kungl. Majt:s laxefiskare Joen Nob i Emb till vår Nådelige Furstes

skepps behov:

Lax en tunna,

En fj. Sik

En fj. Ål, så i sanning är under våra signeter.

Datum Björkenäs d. 5 dec. anoo 1598

”Biskopsvisitationer” på PLF:s föreningsmöte

Den 13 juli 1652 höll växjöbiskopen Zacharias Lundebergius visitation med församlingarna i Malmbäcks pastorat. Hela församlingen var kallad, och man kan förmoda, att stämningen var mättad på olika sätt. Utanför kanske sommaren stod i sin fagreste blomning, och inne i kyrkan var det varmt och kladdigt och katekesförhör. Förväntningarna och spänningen stegrades ytterligare

av att Hans Högvärdighet, biskopen, hade kallat Ingeborg Jonsdotter och Måns Haraldsson till förhör inför hela menigheten. Vad hela församlingen visste, att biskopen nu skulle ta ställning till var, att Måns Haraldsson ansåg sig några år tidigare tvingad till giftermål med Ingeborg Jonsdotter av sockenprästen Lars och menade, att detta var orsaken till den osämja, som uppstått mellan makarna. Måns hade blivit beskylld för att vid flera tillfällen ha besovit Ingeborg Jonsdotter.

Så inledde fil. dr. Olle Larsson ifrån Växjö sitt föredrag ”Biskopsvisitationernas betydelse för släktforskningen” och fångade därmed på ett markant sätt åhörarnas intresse. Olle Larsson berättade vidare, att visitationer egentligen inte var ofta förekommande men blev in på 1700-talet vanligare, fast det kunde gå ända till 16 år mellan biskopsbesöken.

En visitation pågick i två dagar. Första dagen ”rannsakades” prästerskapet (kyrkans ekonomi och i övrigt sättet att sköta pastoratet). Andra dagen höll man gudstjänst med katekesförhör och utfärdade förmaningar samt behandlade olika angelägenheter rörande exempelvis samlevnad (hor och övergivande), och kyrkotukt (många kom berusade till gudstjänsten. Somliga ville inte ta nattvarden, andra var inte nöjda med prästen, och sorl och oväsen i kyrkan var ibland ett problem). Dock får man säga, att klagomål var ganska sällsynta. Församlingen i Älgshult tyckte illa om sin präst och kallade honom både horkarl och ålatjuv.

På 1700-talet blir undervisningen viktig. Folk börjar kunna läsa bibeln och tolka bibelordet efter sitt eget huvud, vilket vållar prästerna bekymmer. Mot

På PLF:s föreningsmöte den 2 september berättade fil. dr. Olle Larsson från Växjö om ”Biskopsvisitationernas betydelse för släktforskningen”. Här ger Kurt Stenfelt ett referat.

slutet av 1700-talet avtar det folkliga deltagandet och även om visitationerna blir årliga, så övergår de till att huvudsakligen bli en angelägenhet för de besuttna. Olle Larsson slutar med att presentera sin doktorsavhandling, som finns att tillgå i

PLF:s bibliotek och rekommenderas, om man vill studera visitationshandlingar.

Olle Larsson berättar till sist, att Måns Haraldsson gick ett olyckligt öde till mötes. Efter att ha avvikit från sin önskade hustru, Ingeborg Jonsdotter, återvänder han till Malmbäck efter ett antal år (1659), och inleder en förbindelse med en, som man förmodar, änka till en trumslagare, stupad i kriget mot Danmark. De försäljer trumslagarens egendom, förmodligen i god tro. Då återvänder trumslagaren från de döda. Han har varit fånge på Fyn, och den olyckliga utgången blir, att tingsrätt och hovrätt dömer paret till döden, och de avrättas i Jönköping. Brottet rubriceras dubbelt hor.

Om det som berättats här och mycket mera kan man läsa i boken *Biskopen visiterar. Den kyrkliga överhetens möte med lokalsamhället 1650–1760*. Den är författad av Olle Larsson och utgiven av Växjö stiftshistoriska sällskap år 1999.

På 350 innehållsrika sidor får man veta det mesta om det kyrkliga livet i Växjö stift och de vardagliga bekymmer, som mötte kyrkans företrädare bland gemene man under de rubricerade åren. Att biskopen och prästerskapet hade ett stort inflytande över församlingsbornas privatliv är kanske inte någon nyhet. Här får vi emellertid möta konkreta exempel inte bara på deras brännvinsdrickande och inbördes tråtor utan också på de äktenskaps- och kärleksproblem, som den tidens människor brottades med och som biskopen tyckte att det ingick i hans ämbetsutövning att lösa. Boken finns i arbetsstugan.

Släktforskarnas Hus i Leksand intressant semestermål

Att släktforskningen har blivit en av de stora folkrörelserna i Sverige yttrar sig på flera olika sätt. Runt om i landet växer det upp oaser, där den intresserade forskaren kan känna sig hemma och kanske kombinera sitt intresse med en semesterresa. Leksand har fått en ny attraktion i och med att ett nytt Släktforskarnas

Hus har uppförts i Moskogen vid Leksands södra infart. Över 400 m² står till förfogande och 45 läsapparater finns tillgängliga i forskarsalen. Nio personer är anställda, och de står alla till Din tjänst om

Du skulle behöva hjälp. Pärnarna med mikrokort finns tillgängliga i bokhyllor, som löper genom lokalen. Naturligtvis finns datorer med CDROM-läsare och tillgång till söderskivan, dödsskiva, komplett emigrantdatabas m.m.

Det finns också en cafédel med kaffebryggare, kylskåp och mikrovågsugn, där man kan

tillreda sin egen måltid i lugn och ro. Den som vill stanna över natten har tillgång till en stor parkeringsplats för husvagnen. STF:s vandrarhem och Hotell Moskogen ligger inom promenadavstånd.

Anders Thunberg

Läsövning

Emellertid församlingen i Skottis Prästgård i Kälafors
och Karl Johans församling i Häggmunga Bygd i Skottis
medan stämde församlingens kommittéer träffade på lördag
att bemöta Karl Johans församling uttagur sig på ett
årstid från denna dag, församlingens omgärdade församling
Karl Albin Johans församling från Skottis, med föda och
kläder samt skötsel och vård, med allt hvad dertill
hänner samt ~~Läsning~~ för en församlingens kommitté
därmeda församlingens af Skottis Prästgård. Samt betalas af
församlingen den 17: April 1885.

Sålunda församlingens kommitté som skedd i Skottis
den 17: April 1884

Gustaf Johansson

Carl Johansson

Nya medlemmar i PLF

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Telefonnr
1433	Margareta Björndahl	Bondgardsgatan 11 D	692 34	KUMLA	019-56 04 86
1434	Mats Wedin	St. Binga 102	388 92	LJUNGBYHOLM	0480-47 04 48
1435	Peter Glasell	Krokanvägen 18	128 69	SKÖNDAL	073-928 42 07
1436	Björn Palmgren	Klingsbergsgatan 21	603 54	NORRKÖPING	011-10 43 14
1437	Kerstin Jeppsson	Ärtholmsvägen 198	216 20	MALMÖ	040-13 86 34
1438	Sten Emanuelsson	Råda Portar 107	435 32	MÖLNLYCKE	031-88 31 82
1439	LindaLjunggren	Ullerudsbacken 65	123 73	FARSTA	08-605 79 51
1440	Bo Lindström	Eckbacksvägen 1	183 57	TÄBY	08-756 77 22
1441	Curt Ivarsson	Furutåvägen 50 C	352 54	VÄXJÖ	0470-75 76 21
1442	Kjell Johansson	Fliserydsvägen 2	383 39	MÖNSTERÅS	0499-109 77
1443	Sigvard Månsson	Allmogevägen 13	187 30	TÄBY	08-758 68 05
1444	Vide Gustavsson	Holmespång, PL 2051	570 82	MÅLILLA	0495-211 26
1445	Elisabeth Falk Nilsson	Lövhagsgatan 48	581 48	HUSKVARNA	036-14 36 39
1446	Michael Wilson	Torp 2206	386 92	FÄRJESTADEN	0485-332 13
1447	Urban Windahl	Näckrosvägen 112	590 54	STUREFORS	013-525 46
1448	Stefan Nilsson	Bronsåldersgatan 51	589 51	LINKÖPING	013-15 68 82
1449	Arne Ljungström	2104-65 Wynford Heights Crescent M3 C 1L7 TORONTO ONTARIO Canada			
1450	Darven Berg	Box 5501, Red Deer T4N 6 N1 ALBERTA Canada			
1451	Carin Bornan	Varuträsk 214	931 98	SKELLEFTEÅ	0910-501 50
1452	Centa Forsman	Kronotorpsgatan 3	602 09	NORRKÖPING	011-31 12 34
1453	Hans-Ingemar Karlsson	Baldersgatan 6	641 34	KATRINEHOLM	0150-337 55
1454	Nils-Gunnar Lundgren	Hasselgränd 3	380 53	FLISERYD	0491-922 57
1455	Martin Bergström	Sätra Mellangård	590 55	STUREFORS	013-407 51
1456	Gunnel Samuelsson	Bäckskogen 6 Grebo	585 95	LINKÖPING	013-552 66
1457	Gunnel Svensson	Venavägen 11	570 91	KRISTDALA	0491-703 62
1458	Sten Hedenlo	Stenåldersvägen 18	572 40	OSKARSHAMN	0491-104 03
1459	Maj-Lis Pilquist	Ornebäcksgatan 11 G	416 78	GÖTEBORG	031-21 77 00

27 nya medlemmar sedan förra utgåvan av PLF-nytt. Vi hälsar dem välkomna.

Uppdaterat i databasen

Datum	Församling	Sockenkod	Födda	Vigda	Döda	Utflytt.	Husförhör
20000728	Tuna	(TUN)	1686-1699	1686-1699	1686-1699		
20000811	Virserum	(VIR)		1637-1729			
20000818	Döderhult	(DÖD)			1840-1849		
20000929	Mönsterås	(MÖN)				1900-1910	
20001009	Lönneberga	(LÖN)					1898--1908

NORRGRÄNNA BYALAG har efter tio års samlande av information om bygden fått ihop en hel del material, som finns dokumenterat på en CD-skiva. På den kan du läsa om alla människor som bott i bygden och deras levnadsöden.

Ibland de över sjuhundra bilderna, som finns på skivan, kan du hitta alla boningshus, som finns kvar i dag. Här finns också många fina porträtt från 1800- och 1900-talen samt naturbilder från norra delen av Kristdala socken.

Totalt rymmer skivan över 2 200 filer som handlar om byarna Dabbekulla, Libbekulla, Mellingerum, Möllekulla, Sjöökrok, Sjöändemåla och Röstorp i Kristdala socken, Kalmar län.

Priset på CD-skivan är 400 kronor.

Vill du beställa CD-skivan kontakta då byalaget på nedanstående adress:
Norrgränna Byalag, c/o Barbro Sander
Mellingerum Dalen, 570 91 Kristdala
Tel. 0491-750 30
e-mail: 049175030@telia.com

Uppmaning till PLF-medlemmar med flera.

Vi vädjar till medlemmar i PLF och andra intresserade att hjälpa till med

Läsning, tolkning och inmatning av uppgifter från kyrkoböcker och andra handlingar. Vi behöver även medhjälpare för kontroll av redan inmatade uppgifter.

Vi vill mycket gärna ha synpunkter och önskemål på hur den eller de kommande CD-skivorna skall vara utformade. Här gäller det både vilken omfattning varje CD-skiva skall ha, men också vilken typ av programvara vi bör använda.

Vi har inte fått in tillräckligt många synpunkter för att vi skall våga framställa CD-skivor.

Synpunkterna och önskemålen kan sändas till
Sam Blixt, PLF, Box 23
572 21 OSKARSHAMN
eller på Epost till samblixt@algonet.se

Även intresserade av att hjälpa till med framställningen av CD-skivor är välkomna.

Studieresan till Vadstena den 23/9

I morgondimma men med gott hopp om en strålande höstdag anträdde vi vår resa kl. 06.30 med deltagande av medlemmar från PLF och Hembygdsföreningen Oskarshamn–Döderhult. Reseledaren Sam Blixt hälsade 36 resenärer välkomna. Under resans gång delade han ut intressant information om Vadstena och snart var det dags för en kaffepaus. Omkring kl. 10.00 var vi framme, och våra förhoppningar om vackert väder hade besannats.

Solen sken, alla var glada, och så trädde vi in i den gamla Vasa-borgen. På landsarkivet, som omfattar arkivmaterial från Småland och Östergötland, gavs tillfälle till forskning och guidning bland hyllor och korridorer.

Efter lunch besökte vi olika sevärdheter i Vadstena (klosterkyrkan och Bjälboättens palats t.ex.), och kl 16.30 bar det av hemåt igen. Vi var nöjda med det mesta – solen, reseledaren och busschauffören i nu nämnd ordning.

Kurt Stenfelt

Anbytarträff

PLF har anbytarträff lördagen den 18 november klockan 13.00 – 16.00 på Källgatan.

Mera detaljerade upplysningar får Du på föreningsmötet, som hålls samma dag klockan 10.00 i Logelokalerna.

Skriv upp vilka socknar/släkter som ni forskar i och lämna det till Barbro Sander eller Britt Maria Ekstrand före eller efter föreningsmötet.

Demonstrationer av PLF:s databas

På Rudadagen i Ruda, lördagen den 19 augusti visade Sam Blixt hur man använder PLF:s databas då man söker sina förfäder, men även hur man kan använda Internet i släktforskningen.

Söndagen den 20 augusti var det Kristdaladagen i Kristdala, som besöktes med samma demonstration av släktforskning.

Där fanns dessutom Barbro Sander, som visade hur man använder CD-skivan för Norrgränna i släktforskningen.

Marianne Lindén visade även sitt register om Sabelskjöld-släkten.

Efterlysningar

Jag söker släktingar till Maria Jonsdotter, som avled den 26 april 1903. Det var min farmors mor. Bouppteckningen var den 23 juli 1903 å Nr 4 Vedby, Förlösa socken. Maria Jonsdotter hade en dotter till, som hette Kristina, gift med Jonas Petter Jonsson i Östingstorp. Dessa personer och deras anhöriga skulle jag gärna vilja veta något om samt gården Vedby Nr 4 i Förlösa. Vem är Jonas Petter Jonsson och var kommer han ifrån? Jag skulle också vilja ha reda på min farfar, som skulle ha ägt två fastigheter i Kalmar troligen vid Kaggensgatan. Min farfar hette Carl Magnus Pettersson, lantbrukare Vedby Nr 4 Förlösa, född år 1850 den 19 aug. död år 1931 den 21 sept. i Rusgemåla i Madesjö eller Nybro socken.

Birger Stenius
Kata Dalströms g. 10
129 54 HÄGERSTEN

Fråga: Min farfarsfar Karl Petter Eriksson f. 26/3 1814 d. 3/11 1902, född på "Lilla Klobo", Högsby, hade tre syskon. Finns det ättlingar till någon av dessa? Och vilka var deras föräldrar? Finns det någon som släktforskat om dessa personer?

Kerstin Eriksson
Rönnängsv.7
302 41 HALMSTAD
035-373 06

Kulturnatten

Under Kulturnatten i Oskarshamn den 10 november kommer PLF att deltaga med datorer och databas och information om verksamheten. Platsen för verksamheten blir biblioteket.

Lösning till läsövning

Emellan förmyndaren Gustaf Johansson i Kilatorp ock Karl Johansson i Häggrunga Bergsgården är nedanstående öfverenskommelse träffad sålunda, at bemålde Karl Johansson åttager sig att på ett års tid från denna dag, försörja omyndige gässen Karl Albin Johansson från Stenatorp, mäd föda ock kläder samt Skötsel ock Wård, mäd alt hvadt dertill hörer för en öfverenskommen summa peningar af sextio kronor som betalas af förmyndaren den 1te Aprill 1885. Sålunda öfverenskommit som skedde i Stenatorp den 1te Aprill 1884

Gustaf Johansson
Carl Johansson

Tillträde till arbetsstugan

Du som har behov av att använda arbetsstugans sökapparater eller av någon annan anledning vill besöka den, kontakta någon i styrelsen och bestäm tid. Samtliga styrelseledamöter har nyckel och ställer gärna upp om deras tid medger det.

Välkommen till vår hemsida

PLF har en hemsida på Internet, som dels innehåller information om föreningen och dels gör det möjligt för dig att engagera dig aktivt i vår verksamhet. Under rubriken *Databas* kan Du få elektronisk kontakt med vår arbetsstuga och ställa frågor om dina anor. På vår *Anslagstavla* kan Du framföra åsikter och även efterlysa anor. Vill Du veta vem som sitter i styrelsen, så kan Du hitta svaret i *Styrelse*. De senaste numren av PLF-nytt finns under *Tidning*.

Adressen till hemsidan hittar Du här nedan.

Frågor på databasen sänds till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Tel. Arbetsstugan 0491-153 82

Postgironummer 40 09 38-7

E-post:

plf.oskarshamn@post.netlink.se

Du kan också skicka Dina frågor via vår hemsida, som Du lättast når med adressen **come.to/plf**. I *databasen* hittar Du vårt elektroniska formulär.

Kostnader för brevfrågor.

Vi tar **20 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **40 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett **frankerat svarskuvert!** Avgifterna för svar på brevfrågor kan sändas in via postgiro eller på annat sätt.

Ange på frågeblanketten Du sänder in, vilket av betalningssätten som använts. Om pengarna sänds via postgiro, så meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för.

Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

**Nästa nummer av PLF-nytt
kommer ut i februari.**